

100 éves a Műegyetem könyvtárépülete

Az 1897. évi XXV. Törvénycikk, amely az „egyetemek számára szükséges telekvásárlásokról és építkezésekről” rendelkezett, a „kir. József-műegyetem helyiségeinek szaporítására és telekvásárlásra” 1 200 000 koronát határozott meg, mely összegből a következő évben megvásárolták a több mint 32 ezer m² területű lágymányosi telket. A telek az építkezés előtt Buda legdélibb, mocsaras része volt. Emiatt, és a környék beépíttelensége miatt sok korabeli kritika érte a Műegyetem új, végleges helyének kiválasztását. A fekvését, kiterjedését és olcsóságát azonban sokan dicsérték. Döntő érvnek bizonyult, hogy ezen a helyen a főváros fejlesztésének és egy új városrész megteremtésének is megnyílt a lehetősége.

A „kir. József-műegyetem állandó elhelyezésére szolgáló állami épületek létesítéséről” rendelkező 1902. évi XVII. Törvénycikk a megvásárolt telken létesítendő „állami épületek felépítésére és első felszerelésére” tízmillió korona felhasználását irányozta elő.

Az építkezés 1903 tavaszán indult meg, miután a szükséges feltöltő és alapozó munkákat elvégezték. *Cziegler Győző* 1905-ben bekövetkezett hirtelen halála miatt a kultuszminiszter *Hauszmann Alajos* műegyetemi tanárt bízta meg a tervezési feladatokkal. Hauszmann a munka rendkívül sűrűsége miatt igénybe vette *Pecz Samu* műegyetemi tanár közreműködését, aki átvette többek között a könyvtár épületének tervezését és művezetését.

Pecz Samu (Pest, 1854. március 1. – Budapest, 1922. szeptember 1.) alig volt 34 éves, amikor a *Műegyetem Középítési Tanszék* egyetemi tanárává nevezték ki, ahol épületszerkezet-tant tanított, s amely tanszéket haláláig vezette. Oktatói tevékenysége mellett gyakorlati tervezéssel is foglalkozott. Az 1880-as évek elején Hauszmann Alajos irodájában dolgozott. A keze alól kikerült munkák praktikusságukkal emelkedtek ki a kortársakéi közül. Számos épületet tervezett a historizmus

stílusában, (pl. Budapesten a Fővám-téri *Központi Vásárcsarnok*, a *Fasori Evangélikus Templom és Fiúgimnáziuma*, *Országos Levéltár* épülete, Kolozsvárott a *Széki-palota* épülete). Épületein szívesen alkalmazott Zsolnay épületkerámiákat.

A Műegyetem Budafoki úti könyvtárépületének tervezésénél felhasználta nyugat-európai könyvtár- és levéltár-építési tanulmányútjának tapasztalatait. Az épület külső-belső megjelenésében szakrális épületre emlékeztet, világosan tükrözi a könyvtári funkciók tagozódását. Az egyes szárnyak a raktárt, a nagyolvasót és a könyvtári munkahelyiségeket foglalják magukban, és a találkozásuknál kialakított előcsarnokból reprezentatív lépcsők vezetnek a központi épülettel összeköttetést nyújtó „Sóhajok hídjá”-ra. A raktár megoldása szintén letisztult szerkezeti szemléletet tükröz, helytakarékos drótüveg födémet alkalmazott, és gondolt a bővítési igényekre is. A raktárak az építéskor 200 ezer kötet befogadására voltak alkalmasak. A jobb oldali szárnyra tervezte a 400 m²-es, 230 fős ifjúsági olvasótermet, míg a bal szárnyra a tanári olvasókat és az irodahelyiségeket. A nagyolvasó téglából épített hálóboltozatos befedése, illetve ennek nyílásköze 16,5 méterével az Európában akkor legnagyobb fesztávolságú hálóboltozatnak számított. A szerkezet statikai számításait is maga *Pecz* végezte el, ragaszkodva a téglához a vasbeton helyett.

Az épülettel kapcsolatos korabeli megállapítások: „A műegyetemi könyvtár raktárépületeinek szerkezeti megoldása és az olvasóterem hálóboltozatos lefedése szinte a virtuozitásig menő szerkezeti megoldások, melyeket csak az mer megvalósítani, aki mestere szakmájának.” (*Rerrich Béla*)

„Ezen feladat megoldása majdnem emberfeletti munkát kívánt meg, s ez csak olyan kiváló segéd-erők segítségével, mint *Nagy Károly*, *Lipták Pál*, *Takács László*, *Rerrich Béla* volt lehetséges.” (*Pecz Samu*)

„A lágymányosi telepen a műegyetemi könyvtár külön épületben van s az épület gyakorlati és művészi kialakításával felülmúlja az összes hasonló rendeltetésű hazai épületeket. Hirdeti tervezőjének alapos tudását és művészetét” (Zelovich Kornél).

Munkájukért Hauszmann Alajos és Pecz Samu is magas kitüntetésben részesültek. Az építkezés három év alatt fejeződött be, az összes költség végül mintegy 13 millió korona volt, ebből 9,6 milliót a közös költségvetéssel rendelkező *K, Kö, MM, MT*, géplaborok és kazánház tett ki. A kivitelezési munkákat mintegy 50 cég végezte.

Az 1909. november 28-i tanévnyitón *Wartha Vince* rektor a következő szavakkal vette birtokba az épületeket: „A művészek alkotta nagy mű, az ország egyik büszkesége, hála az ország áldozatkészségének és a kormány bölcsességének, immár készen áll.”

A II. világháború alatt a könyvtárépület és berendezése is megsérült. A helyreállítás nem minden részletében az eredeti alakban történt. A nagyolvasó falát díszítő *Raksányi Dezső* festőművész által 1910–1913 között alkotott falfestmény (szekko) megsérült és nem lehetett helyreállítani, az uralkodó pár életnagyságú szobra sem került vissza az előcsarnokba. Az 1990-es évektől a háború utáni igénytelen helyreállítások és bútorok helyett a könyvtár igyekezett az eredeti állapotokat visszaállítani (pl. a nagyolvasó bejáratának helyreállításával, csillárok, olvasóasztalok és lámpák újragyártásával).

A könyvtári funkciók változása, bővülése is változásokat kívánt az épületben. 1996-ban új kölcsönzői teret alakítottak ki. A raktározási gondok megoldására mélyraktár épült a könyvtárépület és a központi épület között.

2001-ben az *Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtárral* történt összevonás után a könyvtár területe is kibővült, és az olvasók jobb kiszolgálása érdekében szabadpolcos olvasókat alakítottak ki a központi épület helységeiben és az alagsori raktárhelyiségek helyén.

2009. április 24-én a könyvtár kiállítás megnyitásával és könyvtár-építészeti konferenciával emlékezett meg a könyvtárépület tervezőjéről és elkészülésének 100. évfordulójáról.

Összeállította: **Friedmann Natália**
(BME OMIKK)